

Kiskunfélegyháza, 2011.október 13.

Közéletünk jogászszemmel. Alkotmánytól „felcsútmányig”.

Kolláth György

www.kollath.com

Bevezető

Képviselő Úr! Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim!

Pár évvel ezelőtt, ugyanitt nagyon hangulatos és igazán optimista fórumunk volt közéleti, alkotmányjogi kérdésekről. Most is örömmel fogadtam el Dr. Garai István honatya, azaz régi barátom: Garai Pista meghívását az Önökkel való, talán kevésbé optimista találkozásra.

Előre megadtam Önöknek egy dupla-fenekű munkacímet, mely országunkról sűrítve sok mindent kifejez. A kérdések kérdése ma: milyen országban élünk, s mindez láttassék egy elemző, kritikus jogász szemével, elhagyva még a jogi esetek aktuál-, és pártpolitikai hátterét is. Csak jogi nézőpontból értékel(j)ünk, mondom magamnak, Önök persze a diskurzus során politikát is szóba hozhatnak. Válaszom, reagálásom mégis csakis jogi lesz. Utóbbinak azonban - ígérem - csípős: erre utal a játékos alcím. Így a mai beszélgetés 2 indító tétele: I.)Jogi közállapotaink, mint meghatározó közeg, kiinduló pont és bizonytalan koordináta a mindennapokra nézve. II.) A régi és az új alaptörvény dilemmája, a bajok mértéke és közeljövője, valamint sarkos-sarkalatos leágazásai: '89-től a hungarikum gaggyijáig.

Az előadás teljes szövege rövidesen a honlapomon elérhető lesz./

Jogéletünk bakancs-miliője

Ez a blokk a közjogi előadásaim legfrissebb summázata. A Pallas Páholyban nemrég 10 pontba foglaltam megfigyeléseimet az ország alapvető jogi közállapotairól. Íme!

1)Pár évvel ezelőtt a XXI. század jogi kihívásai sorában még Sütő Andrást idéztem: *A törvény igazsága általános és hozzávetőleges, mint a katonabakancs.* Boldogságos S.A., boldog békeidők! Mi lett (belőle)? **Általános:** (megalapozott, nem percértékű, kiterjedt, valódi megoldásra vezető norma) helyett keveseknek kedvező **egyedi.** **Hozzávetőleges:** többféle polgári méret helyett **kényszer-zubbony** típusú rendezés. A **bakancs**-stílusjegy oké. **Igazság-szolgáltatás** helyett **jog (sőt asztal) -szolgálat.** **Törvény(es)** ma mindaz, amire törvényt hoztak. Úgy adnak, hogy elvesznek. A **jog a politika ágyasa:** úgy is bánnak vele. ***Bon mot /talán G.B.Shaw-tól való/ ha a kabinet ülészik, senki vagyona nincs biztonságban.***

Tűz van, babám?!

2)Gya(ko)rló jogéletünk a **század kihívásaival** (globalizáció, uniós jogi illeszkedések, biztonság vs. emberi jogok, harmadik generációs és innovációs jogok előretörése stb.) értőn **foglalkozni sem hajlandó**. A jogalkotás csípőből önti a **felszínes, demagóg, semmivel sem alátámasztott, hatósági ízű, szankció-központú** regulákat. Kriminális közéletünket az állandó „bétékázás” a végletekig kriminalizálja. Jogpolitika falmelléki módon mutatkozik. **Stratégia helyett alkalmi, önérdekű, párttaktika** szab meg **évtizedekre szóló közügyeket** (lásd: **alaptörvény, túltengő sarkaltos tv-ek**). **Drámai a visszaesés elvi, morális, szakmai és minőségi** tekintetben – a jobb jogi karok első évfolyamához képest is. **Angol eredetű bon mot: oltsd el a régi tüzet, hogy újat gyújthass**. Nem megy: már a tűzoltásnál is előbbre való a folytonos (háborús) gyújtogatás.

Drága (nem) jó manufaktúra

3)Rendesen a jog a **társadalom-tudományok matematikája**. Egy jó jogszabály olyan tiszta, **mint egy matek képlet**, egy fölösleges vessző sincs benne. **Fényévnnyire távolod(t)unk** ettől. Nem értük még a gödör aljára. A minisztériumok jogi szakapparátusa lebénult, a bizalmatlanság fojtogató. Külső kegyencek, baráti ügyvédi irodák eredményelvű felelősség nélkül, drága manufaktúrában, néha kilóra hozzák-viszik a normákat. Olykor pironkodnak egy kicsit, aztán passzolnak. Felelősség alkotmányértésért, uniós jogsértésért sem kint, sem bent nincsen. ***Bon mot: foga(da)tlan prókátorok éber kómában fabrikálják a §-tengert.***

A 21 itt nem nyerőszám

4)A **demokratikus jogállamiság** szempontjából **katasztrófa-sújtott területté** váltunk. A „**nem ortodox jogi kultúránk**” láttán **eltorzult arccal fogják a fejüket** külhoni barátaink, kollégáink. A jogállamiság - a törvények uralma - következő válfajait munkálta ki az AB 2 évtized alatt: *jogbiztonság, kiszámíthatóság, normavilágosság, hatalommegosztás, az eljárási garanciák védelme, a formális jogállam és az igazságosság kapcsolatrendje, az alkotmányos büntetőjog mibenléte, a felek eljárási pozíciójának korrekt megállapítása, s benne pl. a fegyverek egyenlőségének elve, a közigazgatási határozatok bírósági kontrollja, a közigazgatás törvény alá rendelése, az alkotmányos szervek együttműködési kötelezettsége, a közhatalmi szervek demokratikus legitimációja, a közjogi érvénytelenség megállapíthatósága, a minősített többség megkövetelése, az alapjogi kétharmad vizsgálata, az ígérvények sorsa, a bizalomvédelem, a szerzett jogok védelme, a várományok sorsa, a visszamenőleges, negatív jog tilalma, az időmúlás jelentősége és az alkotmányos idő lehető kímélete.* 21 tétel, egyiküknél sincs fejlődés 2010 II. féléve óta, rohamos romlásuk tény. **Bon mot: az ész pesszimista, az akarat optimista. Arányuk (miként a jogállamiság ténye és igénye terén is) kb. 1:10-hez.**

Borsó, fal, szóinfláció

5) **Sem kiérlelt, valós államfilozófia, sem garanciát jelentő, eurokonform jogfilozófia** nem látszik, nem készül. Enélkül: évtizedekre szóló húzóerő híján, sőt korrekt diagnózis, reális koncepció nélkül „ország-megújítani” hazardírozás. Erős Európa, erős honi állam mint szlogen felbukkan: tartalma, mélységélessége nincsen. Mitől erős egy rendszer: vagy a szuronyok er(d)ejétől vagy a társadalmi legitimitációjától. Sem ez, sem az - itthon. Pozitív karakter helyett közöny, kivárás, félrenézés, esélyvesztés. Társadalom-szervező elv 3 lehet: demokratikus jogállamiság, felsőbbbségi diktatúra, káoszba hajló anarchia. Mintha egyszerre mindhárom érvényesülne. Irányított demokrácia, centrális erőter, krízis-lépések, „védelmi” populizmusok: a hatalom hibás, hiányos felkészültségét, szóinflációba menekülő munkakultúráját, rossz lelkiismeretét, netán rossz lelki egészségét fémjelzik. Más kérdés, hogy/ha önmaguk legjobb formáját, képességeik maximumát nyújtják. Alkalmasint igen. ***Bon mot: Nem tetszik, hát nézd a jó oldalát! Ha borsószik a hátad, legalább lesz mit a falra hányni. Kösz!***

Futball-háború Európa szívében?

6) Az **alaptörvényről** 3 noteszlap. Magyarán szólva: alkotmánytól felcsútmányig. Jellemző: eddig is alaptörvény volt a rendszerváltó alkotmányunk, a minőségi-elnevezésbeli váltásra való hivatkozás kamu. Eddig nem volt szó szerint nevesítve a kódexben a hatalommegosztás, de intézményesítve igen. Innentől, a szó belekerül, de valós érdeme, garanciája letűnt a független intézmények, posztok megszállásával, leépítésével, ártó megrendszabályozásával. Strasbourgi duma: **a magyarok karikás ostorral csinálnak, váltanak alkotmányt.** Honi bon mot: **az Alkotmánybíróság roskatag utolsó bástyából ostromlott lőportoronnyá lett.** Alaptörvény és miliője: **egy ország mehet tönkre abban, hogy az alkotmányos demokráciát futball-ütközetnek nézik.** Mintha Felcsút kihív(hat)ná a Barca-t. Átírja önzőn, játék közben a szabályokat, megpulykázza a stáblistát. Győzhet? Ez a honi fair play: csak ebben vagy másban is?! És ha már futball: nem lesz győzelem, ha a két támadó ék a rinya meg a majré. Megalapozott magabiztosságnak, arányérzéknek, alázatnak, demokratikus elkötelezettségnek, konszolidációnak tere-esélye szinte semmi. Intellem: **attól, hogy találsz egy boksz-kesztyűt, még nem hívhatod ki Erdei Zsoltot.**

Fújt a bíró!

7) **A jogalkalmazásról:** a széttartó tendencia gyorsul, mélyül. A biztonság, a jogegység és a jogegyenlőség, a törvény előtti egyenlőség, a bírói függetlenség, azaz a komplex joguralom a hétköznapokban is gyakran sérül, alul marad. Nagy ügy a totó nyelvén: 1, X, 2. Amit kikezd a pártos jogalkotás, a végletekig leronthat a megrendült igazságszolgáltatás. Negatív áttörés még nincs, de sok hajszálrepedés, részrehajló verdikt már van. Az ügyészség lebeg, mint Mohamed koporsója, felelősségének alanya sincs. A gyorsítás szlogenje mindent visz, ám e megoldások rendre kontra-produktívak. Elvben a hatóságnak mindenki alárendeltje, de épp ezért senki, sose lehetne a kiszolgáltatottja. Mindinkább az. Elkeseredett jogvitáink fenevadak végső küzdelmét modellezik. Bíró panasza rímel rá szűk baráti körben: **amit velünk csinálnak, az olyan, mintha Overdose-t szántani, majd nyugdíjba küldenék.** Ettől a jogászi szakma krémje, már a zöme is szenved: mi kapjuk a szemrehányást. Jogéletünkről két bemondás ad torzképet: a jogviseltekhez képest a csillagjósok egészen megbízhatóak. /Mi is sodródunk, végletesen szétválík a szó és tett, nagyobb számban gyúlnak a ki nem kényszerített hibák, mint a kellő megoldások, ránk fog dőlni az egész. Megrengetni a külhon fogja./ Bon mot a teljes politikai-jogi infrastruktúráról: **Magyarország olyan autó, mely 180-nal rohan a sztrádán, de az utat csak a visszapillantó tükörből nézi.**

Kinek mi jár vagy adható?

8) **Sarkalatos jövő?** Nem a 28 kétharmados törvény kiizzadása a kulcs. Az alaptörvény önkényesen, hibásan átírt kulcs-fogalmakat (pl. a közteherviselésről), ezért év végéig a teljes, százezres központi és helyi joganyagot át kellene szűrni miatta. **3 kosár képezhető:** kvadrál az újjal is, kiiktatandó, módosítandó. Ilyen munka nem folyik. Krédó a nemzetközi erőterben: a **szabad, fair választás esélye, igen vagy sem.** **Vizsgakérdés: a 4 választási alapelv (általános, egyenlő, közvetlen, titkos) szavatolható-e, továbbá mit is akarunk mi a határokon túlra.** Kegyetlen beszólás sprőd humorral: *nem akarnak véletlenül választójogot adni maguk a reptéri tranzitutasoknak, az ausztrál légikisasszonyoknak is?!* *Kasszandra-vízió: lehet, hogy az ellenzéknek egy erős, külhoni léptékben is következményekre vezető lépése marad: a következő általános választás teljes bojkottja. Abból ért ország-világ.*

Tanuljunk Bibótól!

9) **Okról és okozatról, nem lehetségesről és tilosról, pikírt leszólásról és morális minimumokról.** Újságírók, elemzők immár eljutnak oda, hogy anyám, én nem ilyen lovat akartam. Nem ezt várták, csalódtak a közpolitika bornírtsága, nivótlansága, hozzá nem értése miatt. Előre látható volt! Nem ugyanaz bármiről 3 ütős, sértő, lekezelő mondatot mondani, mint azt a problémát értően rendbe rakni. **Brüsszeli megfigyelés, Magyarország 20 éve egy mondatban: az egyik győzni, a másik kormányozni képtelen.** Időnként cserélnek, de az axióma marad. Baloldalon ráadásul dívik az áldozat okolása. Lekezelő, pikírt megjegyzés, fölényeskedő beszólás a jussa számos ellenzéki kezdeményezésnek: hát maguk meg mit akarnak ezzel-azzal?! Értsék meg a megmondó-emberek: a nem lehetséges, avagy az esélytelen, nem szinonimája a nem szabadnak. Nem minden dolog tisztességes, amit szabad megtenni. Ám abszurd vége lesz, ha a természet, a gazdaság, a társadalom törvénye(szerűsége)it a jog normája voluntarista módon legyőzni szeretné. Csak veszíthet, kár tankönyvbe illő példabeszéddel hozsannázni. Nem sportszerű elragadtatottan dicsőíteni azt a szándékoltan hamis húzást, ami bár jól hangzik, de etikátlan, parasztvakító, céljában és eredményében ártalmas. Ilyen közérdek nincs. **Tanuljunk Bibótól!**

Megnyugvás, kiszámíthatóság

10) **A helyreállítás esélyeiről, feltételeiről, alternatívákról, megalapozás és metódus kell(ene) mielőbb mindehhez.** A-premissza: visszaállítani a jogállamot kb. olyan, mint az omlettből a friss tojást rekonstruálni. Lehetetlen. B-premissza: az előbbinél enyhébb a kín: kb. olyan, mint a hátrafelé repülő gép, vagy a fogkrémet a tubusba való visszagyömöszölés. Nem kizárt, de feltételes, időigényes és rém nehéz. C-opció: a Dzsinn a palackba visszaterelhető, de nem bárki képes és kész rá, bárkinek el sem hinnénk. Néhány **peremfeltétel**: visszatérés a 89-es alkotmányhoz, annak modernizálása pl. a Petrétei-variáns felfrissítésével. Az ügyészség azonnali kormány alá rendelése. Új, az állam felelősségét intézményesítő jogalkotási rend kiépítése. A független posztok megszállásának korrekciója. Az emberi jogok visszaszolgáltatása, a hatalom korlátjaiként való tételezése, az eszázadi, uniós alapjogi charta és jogi modell átvétele. Szánalni kell az országot a makroügyekben, szópóker nem elég. Alternatívák kimunkálása, felmutatása minden kulcsponton, és nyomban nyilvánossá tétele azzal, hogy ha jövünk, ezzel kezdünk. Megnyugvást hozni a társadalomra, békés építkezést hirdetni 3-5 év kiszámíthatóságával. Humort a hétköznapokba! Pl. így: ami most van, ricinus ebéd közben. Ingyen-ebéd nem lesz, de a polgár a táplálkozási lánc boldogabbik végére kerülhet. Könnyű sem lesz, de elviselhető(bb) talán igen.

Például egy sarkaltos leépülés

Jegyzet, a mai úzus ambivalens, leépülő gyáva modellje: A jelenleg ismert, Alkotmánybírósággal kapcsolatos sarkaltos törvénytervezet szerint: "Megszűnnek az Alkotmánybíróság 2012. január 1-jén folyamatban lévő eljárásai akkor, ha a kifogásolt jogszabály utólagos vizsgálatát nem a kormány, az országgyűlési képviselők negyede vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezte. A megszűnő eljárás korábbi indítványozói viszont alkotmányjogi panaszt nyújthatnak be az Ab-nek 2012. március 31-ig, ha a megjelölt kérdés az új alaptörvény rendelkezéseivel összefüggésben is vizsgálható, és a jogszabály megsemmisítése számukra előnyös következményekkel járna. Alkotmányjogi panasz terjeszthető be akkor, ha egy egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányos joga sérült a bírósági eljárásban az alaptörvénybe ütköző jogszabály alkalmazása miatt, és az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nem biztosított. Ezek az eljárások, illetve a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítása miatti eljárások kivételével az Ab már megkezdett eljárásai január után is folytathatóak, ha a kérdéses ügy az alaptörvény rendelkezéseivel összefüggésben is vizsgálható." A tervezet szerint az alkotmányjogi panasz ügyvédkényszeres eljárás lesz, viszont sem a Magyar Ügyvédi Kamara, sem a területi kamarák saját nevükben ilyen eljárásokat nem kezdeményezhetnének, az alkotmányjogi panasz intézménye viszont a polgári és büntető ügyekben egyfajta "szuperfellebbezés" lehetőségét teremti meg.

•**Megjegyzés:** az egyik kéz már elvett majd' mindent, a másik valamit unottan visszaad. Kár így is, úgy is.

Alaptörvényi elemzés

12 kulcs-megállapítás az alaptörvényről

1) Egy demokratikus állam alaptörvénye filozófiájában, alanyi körében, keletkezésében, közreműködőinek szerepében, döntő tartalmában, funkciói tiszteletében, garanciáiban és kihatásaiban lényegileg más, mint ami Magyarországon készült. Az alkotmányosság: a jogállamiság, a törvényesség, a parlamentarizmus, a hatalom-megosztás, az alapjogi primátus elsősorban **értékelvűség**, nem pedig az, hogy formailag megfelel valami az elfogadás minimális számszerűségeinek. Vicces próba: mi a 2/3 ? Mi lett a 3 funkcióval?

2) Az alaptörvény 5:0 arányú vesztesre áll bármely fontos és mérvadó adekvát európai anyaghoz, és a hatályos magyar alkotmányhoz képest. Alulmúlja előfutárait. Pusztán közjogilag is elutasítandó.

3) Futball-perspektívából és focista attitűddel tilos alkotmányozni. Nem klubcsapat alkotmányoz, hanem nemzeti válogatott, kivéve hazánkat. Ez nem győztes-vesztes végeredményű „játék”, és végképp nem a kisebb(ség)et, a gyengébbeket, az alul lévőket megtipró, a játékszabályokat menet közben átalakító küzdelem. A többség sosem lehetne eléggé előzékeny az elesettekkel szemben. Ott startol a munka helyesen, hogy a többség (túl)hatalmát kell korlátozni az önkény esélyét kizárva.

Alkotmánytól „felcsútmányig”!?

4) (Mű)hiba alaptörvényben aláaknázni a későbbi parlamentek és kormányok helyzetét, mozgásterét, cselekvési autonómiáját. Taposóaknától, tankcsapdáig terjed az antidemokratikus, rosszhiszemű, inkorrekt önérdékű bemerevítés. A kormányzás 3 fő eszköztára sérül ezentúl, ami az ország és nem csak a kormány válságát válthatja ki.

5) Az Unióban egy alaptörvény (igen nagy részben közös!) értéktartalmú, de ideológiailag és pártalapon semleges, stratégiai léptékű, távlatos normaköteg: általánosan elismert elvek, szabályok és modern kihívások válaszának együttese. Napi taktikai szempont, időszakos pártérdek nem determinálhatja. V.ö: Alapjogi Charta, a preambulumától a modern jogvédő eszközeivel bezárólag. Ebből, és általában is az eszázadi, modern jogokból és megoldásokból hasznosítani talán azok felét sikerült itthon.

6) Kitől, mitől félnek ennyire a megalkotói? Dermesztő válasz-variációk volnának. Bornírt próbálkozások íve az ún. nemzeti konzultációtól a népi hatalom-gyakorlás megnyirbálásáig. Last minute szemlélet: mintha kakukk-fészek készülne?! Egy lebutított, kisszerű, hamis bonapartizmus tolakodik elő. Így jutottunk el az alkotmánytól egy Orbán-pátensig, egy „felcsútmányig”?!

Hungarikumok mint jogtételek?

7) Nélkülözte a hárszabályszerű előterjesztést: riasztó példák vannak mennyiségi és minőségi vetületben vele kapcsolatban. Szakágazati metszetei cseppet sem ígéretesek. Újból kampánytechnika övezi az elfogadása utáni sarkalatos és egyéb, jogharmonizációs feladatokat, folyamatokat.

8) A semmiből jön, és jóhiszemű olvasatban sehová sem tart. 1938-at kísérelték meg vegyíteni 2011-gyel, eredménye a 70-es évek közepének tekli-meklije. Fradi-kolbász hasonlat: a Szentkorona-mítosztól a történeti alkotmányig, és a kötelező normát ígérő nemzeti hitvallásig. Hungarikumok, mint jogtételek?

9) Ideologikus, olykor vallási primátust képező tanok, képzetek és hamis szakpolitikák foglalatja nem lehetne egy alaptörvény. A tényleges életfogytiglani egy büntetőpolitikai opció, a sarkalatos törvénybe merevülő adó, tb, nyugdíj műhiba: az AB vonatkozó elvi határozatainak is a kiütése. Ez áll a jogállam ismérveire nézve is.

10) Alapjogi és alapvető kötelezettségeket illető felfogása középkori, tankönyvi tételeket leromboló, avított és diktatórikus. Mégis csak: ki van kiért? Megbomlik a 3-as egység, eltűnedeznek az alanyi jogok, sőt az objektív állami intézmény-védelmi kötelezettségek, előtörnek az államcélok. Így: védi, törekszik, stb. Ami az állam oldalán ócsítás, az a polgárnál drágítás. Nyílik az olló tovább: jogunk még ha van is, közünk kevés lesz X,Y-hoz.

Jogszolgáltatás helyén államcél?

11) Közjogi alapvetésnek titulált jogállami rükverc, zavaros párt-dekrétum született. Orbán-pátens lett belőle, semmilyen jogösszehasonlítást nem bír ki. Lásd: tükör-metódus a hatályossal, az AC-val, a Petrétei tervezettel. Nem a változások mennyisége a gond, hanem azok egyirányúsítása, hatalmi monopolizálása, bebetonozódásuk. Külön dilemma és kihívás az uniós értékrenddel, kötelező normákkal való ütközés: a „törvényes” forinttól az alapjogok és főleg az AB, s a bírói függetlenség megnyirbálásáig.

12) Egy polgár leendő jogvitáján modellezve rémes és felháborító jogbizonytalanság, esély-vesztés jöhet a 28. cikk nyomán. Mert nem elég a tv, akkor jönnek a döntő mellékszálak, egyéb szempontok, a lá NET határozat anno a jogpolitikai irányelvekről. Gazdasági szempont is kiütheti a fél perbeli győzelemét: sem igazság-, sem jogszolgáltatás: helyette államcél az aduász?! Gyerekszáj jobbról: én törvény-megmondó akarok majd lenni! Hetedíziglen? Ne!!!!